

ФІЛОСОФІЯ ІСТОРІЇ

УДК 274-182:17

DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2024.1.21>**Бевзюк Наталя Петрівна**

кандидат історичних наук,

доцент кафедри філософії

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

вул. Дворянська, 2, Одеса, Україна

orcid.org/0009-0009-6623-9448

ЕТИКА СВІТСЬКОЇ АСКЕЗИ ПРОТЕСТАНТИЗМУ

Актуальність теми. Протестантська етика і капіталістичний принцип накопичення капіталу стали основою розвитку індустріального суспільства. Щоб зрозуміти зв'язок між основними релігійними ідеями протестантського аскетизму і максімами повсякденного економічного життя, необхідно звернутися перш за все до теологічних засад. Специфічно реформована релігійність була ворожа до втечі від світу. Християнський аскетизм зробив розумним і раціональним життя заради перебудови цього світу. Релігійна етика перетворюється на раціоналізовану етику, яка витікає з релігійних мотивів. Західний розвиток економіки розглядається як процес раціоналізації, одним з напрямків якої була секуляризація релігії, тісно пов'язана з процесом інтелектуалізації. Сучасна західноєвропейська цивілізація, сформована християнськими чеснотами віри, надії, любові, милосердя та інші, розкриває глибинні риси розвитку людства, зокрема якість людини, якість життя, якість діяльності. Актуальність праці набуває змістоутворюючого характеру життя людини, її духовного самовираження.

Метою статті є розглянути процес перетворення релігійного аскетизму на світський аскетизм через аналіз основних протестантських конфесій: лютеранство, кальвінізм, пуританізм та визначити вплив релігійних мотивів на трудову діяльність протестанта та їх вплив на формування духовного і соціального життя людини. **Методи дослідження** – загальнонаукові методи формальної логіки (дедукції, індукції, аналізу, синтезу), герменевтичний метод, використано проблемно-конфесійний підхід до наукового осмислення релігійного життя.

Результати дослідження. Зроблено аналіз різних специфічних сторін протестантського аскетизму. Зокрема вибір професійної діяльності визначався навколишнім середовищем, вихованням у релігійній атмосфері; підкреслено, що духовні бажання віруючих переважають їх матеріальну «радість життя»; показано, що духовний розвиток людини має пріоритет над її багатством. Тому протестантський аскетизм визначається скромністю, строгістю, стриманістю, діяльністю і набуває аскетичного образу, а повсякденна діяльність має релігійне значення. Центральною ідеєю служіння Богові стає праця через покликання. Визначено, що покликання, як відповідь на звернення Бога, означає необхідність прийняти свою долю і через працю (в тому числі) отримати спасіння у Бога, бо праця – це частина смислу існування і самовираження людини.

Ключові слова: етика, світська аскеза протестантизму, лютеранство, кальвінізм, пресвітеріанство, Макс Вебер, покликання, праця.

Актуальність. Сучасний світ неймовірно складний і суперечливий. На початку XXI століття визначились такі проблеми, як проблеми релігії, економіки, особистості, цінності праці, релігійної віри тощо. У сьогоденні зв'язок між економікою і релігією у сучасній західній цивілізації не виявляється так відверто, як за часів Реформації. Економічний етос, який народився на ґрунті аскетичного ідеалу, тепер залишився без релігійного змісту. Але вся європейська традиція, пронизана християнськими цінностями, зберігає і досі основи, закладені реформаційними процесами протестантського напрямку. Питання праці, значення багатства, світського

аскетизму, релігійної віри, покликання визначаються як вкрай важливі для розвитку особистості. До Реформації – праця для виживання, після Реформації – праця як молитва Богові, у ХХІ столітті – праця як формування і самореалізації особистості. Аналіз протестантської аскези у її різновидах (кальвінізм, лютеранство, пурітанізм) дозволить визначити вплив релігійного фактору на формування сучасної західноєвропейської християнської цивілізації.

Постановка проблеми. Проблема «світського аскетизму» (протестантського аскетизму) стала однією з центральних положень соціального вчення протестантизму. Бог повертається на небо, а людина, яка звернена до світу, перетворює свій успіх і радість життя у критерій своєї віри, вираженої у діяльності. Праця, як і молитва, не дозволяє досягти спасіння, але є образом підкорення людини Богові. Економічна діяльність виявляється освяченою і стає «світською аскезою». Основне питання полягає у виявленні ціннісно-духовної характеристики праці, багатства, успіху людини.

Аналіз дослідження. Питання протестантського аскетизму активно піднімалися вже в епоху Реформації – М. Лютер, Ж. Кальвін, У. Цвінглі, Р. Бакстер та інші. У ХІХ столітті особливо активно ці проблеми розглядалися М. Вебером, В. Зомбартом, а у ХХ ст. – К. Лефортом, А. Ріхом, К. Бартом, П. Тілліхом та інші. У вітчизняній науці проблеми протестантської філософії розглядаються такими вченими як Куценко В., Тетерянтніков К.В., Мулярчук В. та інші.

Метою та завданням даної роботи є дослідження релігійної основи протестантського аскетизму, розгляд взаємовідношень релігійних принципів поведінки і відношення до земних благ і позацерковному розподілу земних благ. Основними напрямками аскетизму є лютеранство, кальвінізм, пієтизм, методизм, різні деномінації, які вийшли з анабаптистського руху. Ці напрямки не були повністю ізольовані один від одного. Навіть самі серйозні догматичні розбіжності, такі як різні тлумачення вчення про приречення і про виправдання вірою, переходили один в одного у самих різних комбінаціях. Але справжнє сповідання цих догматів не тільки мало глибокий відбиток на всю наступну «недогматичну» етику, але й обумовило те, що лише знання первісного ідейного змісту цієї моралі дозволило зрозуміти, як органічно вона була пов'язана з ідеєю потойбічного блаженства, повністю визначавшого внутрішній світ людей того часу. Без цієї ідеї зовсім неможливі були будь-які моральні перетворення, здібні ґрунтовно вплинути на життєву практику. Для нас важливо виявлення створених вірою і практикою релігійного життя стимулів, які дали основний напрямок усьому життєвому устрою і спонукали індивіда суворо їх дотримуватись. Ці стимули в значній мірі були обумовлені специфікою релігійних уявлень. Люди того часу вдавалися до роздумів про сутність абстрактних, на перший погляд, догматів з такою інтенсивністю, яка могла бути зрозуміла, якщо ми виявимо її зв'язок з практичними (соціальними) інтересами.

Християнська аскеза у своїх зовнішніх проявах і сутності складалась із самих різних елементів. На Заході вона носила раціоналістичний практичний характер, перетворившись у систематично розроблений метод раціональної життєвої поведінки, метою якого було подолання природної натури, звільнення людини від ірраціональних інстинктів, підкорення її життя якомусь планомірному прагненню, а дії – постійному самоконтролю і перевірці етичної значимості. Монах ставав співробітником на ниві Господній, затверджуючись у вибраності свого спасіння. «Це означає наступне, – пише М. Вебер, – будь-яка аскеза намагалась навчити людину користуватися «константними мотивами» (особливо тими, які вона сама їй вселяла)... Метою аскези було створити умови для діяльного, осмисленого, світлого життя; її справжнім завданням – знищити безпосереднє чуттєве насолодження життям; її головним засобом – упорядкувати образ життя своїх adeptів» [1, с. 179]. Основним було те, що життя, підкорене методичній релігійній регламентації, було і залишалось, переважно, світським; і чим інтенсивніше окрема людина слідувала аскетичним приписам, тим більше вона усувалася від повсякденності, бо специфіка святого життя виражалась у перевазі над світською мораллю. Вперше це змінив М. Лютер, причому не і якості виразника якоїсь «тенденції розвитку», а суто з особистих спонувань. Кальвінізм запозичив цю ідею у М. Лютера. Тепер кожний християнин повинен бути монахом на протязі всього свого життя. Переміщення аскези з монастиря у світське повсякденне життя було поставлено за

основу у здійсненні аскетичних ідеалів в рамках своєї світської професії. У ході подальшої еволюції кальвінізм приєднав до цього і позитивне: необхідність знайти підтвердження своїй вірі у світській професійній діяльності. Кальвінізм дав широким колам релігійних людей позитивний стимул в аскезі, а обґрунтування кальвіністської етики вченням про приречення призвело до витіснення духовної аристократії монахів духовною аристократією святих у світі, приречених Богом до спасіння. Аристократія, як негрішна, була відділена від інших, приречених до загибелі людей. Прірва ця була принципово непереборна і дуже страшною у своїй нереальності, ніж та видима перешкода, яка відділяла від світу середньовічного монаха. Вона глибоко врізалась в усі сфери соціального життя, бо божественна милість, яка дарована вибраним, потребувала не поблажливості до грішника і готовності допомогти ближньому своєму у свідомості власної слабкості, а ненависті і призирання до нього, як до ворога Бога, відзначеного тавром засудження. Лютеранська схильність до каяття чужа аскетичному кальвінізму, якщо не в теорії, то на практиці. Для кальвініста каяття не має етичного значення. Знедоленому воно марно, а для впевненого у своїй вибраності гріх, в якому він визнається, служить симптомом повороту назад у його розвитку і неповноти освячення. Він не кається у гріху, вів його ненавидить і намагається подолати своїми справами на славу Божу, бо «тілесний розум є ворог Бога. Тому належить змінити розум не тільки спекулятивний, але і практичний, і активний» [3, с. 164]. Аскетична поведінка знаходила свою незаперечну форму, на яку вона постійно орієнтувалась і яка була для неї необхідною. Однією з основ моральних розпоряджень був Старий Заповіт, такий же богонадхненний, як і Новий Заповіт. Кальвіністи бачили в законі ідеальну норму, досягти якої неможливо, але до якої треба постійно прагнути; реформатам Закон уявлявся ідеальною нормою. У лютеранському катехизисі Закон завжди передує Євангелію для того, щоб спонукати належну смиренність, в реформатських катехизах Закон завжди йде за Євангелієм. На цій основі у окремої людини виникає імпульс до методичного контролювання своєї поведінки (щоб набути впевненість у своїй вибраності) і в її аскетичному перетворенні. Цей аскетичний стиль життя зводився до орієнтованого на Божественну волю раціонального перетворення всього існування. Така аскеза була завданням, яке міг виконувати кожен, хто прагнув набути впевненість у своєму спасінні. Це, необхідний релігії, відмінний від «природного» існування, особливий склад життя святих складався не в чернечих організаціях, а всередині світського устрою. Названа раціоналізація життя, орієнтована на потойбічне блаженство, була наслідком концепції професійного покликання аскетичного протестантизму. Християнська аскеза, спрямована спочатку із світського життя у самотництво, вже у стінах монастиря панувала в обличчі церкви над світом, від якого вона зрікла. При цьому вона не посягала на природні, безпосередні риси світського повсякденного життя; вона вийшла, закривши за собою монастирські ворота і почала насичувати світське повсякденне життя своєю методикою, перетворюючи її в раціональне життя у світі, але не від світу цього і не для світу цього. Багатство таїть у собі страшну небезпеку, спокуси його безмежні; прагнення до багатства безглуздо порівняно з безкінечно переважаючим його значенням Царства Божого, викликаючи моральні сумніви. Тут аскеза направлена проти будь-якого намагання до світських благ. Кальвін не бачив в багатстві духовних осіб перешкоди для їх діяльності. Він вбачав в багатстві засіб для зростання їх впливу, дозволяв їм вкладати майно у вигідні підприємства за умови, що це не викличе роздратування в навколишньому середовищі.

До Реформації праця мала інше значення. Найпростіше: вона полягала в тому, щоб вижити; діяльність людини контролювалась життєвим циклом потреба-праця-споживання і відповідала природній необхідності. Праця – це лише вираз життя і вона усвідомлюється «на рівні життя». Людина не обирає працювати, чи не працювати, – це її обов'язок, життєва необхідність. У трудової діяльності, зрештою, діє життя. До Реформації ця пасивність праці ще не була досвідом. Були потрібні притаманні праці переживання цілковито особливої інтенсивності, щоб вона набула свій сенс. Такі переживання мали духовну природу, обумовлену «аскетичними чеснотами» [1, с. 190].

З Реформацією праця набуває духовну цінність і сенс. Праця набуває цінність зобов'язання виконати її у відповідь на заклик Бога. В цьому є новаторство Лютера, займатися професією

означає прийняти долю; змінити професію – відмовитись від Божого наказу. При такому уявленні про «борг перед професією» праця вже не може сприйматися як просто розвиток своєї діяльності. Праця набуває більшу вартість. Моральному засудженню підлягають заспокоєність і задоволення досягнутим, насолодження багатством і витікаючі з цього наслідки: бездіяльність, тілесні втіхи, послаблення прагнення до «святого життя». І тільки тому, що власність тягне за собою цю небезпеку бездіяльності і заспокоєності, вона викликає сумніви. Для того, щоб переконатися у своєму спасінні, « Ми мусимо виконувати діла Того, Хто послав Мене, аж поки є день» (Ін, 9:4) Не бездіяльність і насолода, а діяльність служить примноженню слави Господньої згідно не двозначно вираженої Його волі. Самим тяжким гріхом є марне витрачання часу. Життя людини надзвичайно коротке і дороге, і воно повинно бути використано для «підтвердження» свого призначення. Витрачання цього часу морально зовсім недопустимо. Час безмежно дорогий, бо кожна втрачена година праці відібрана у Бога, не дає примноження Його слави. Пустим і шкідливим заняттям також вважається споглядання, у всякому разі тоді, коли воно здійснюється у збиток професійній діяльності, бо споглядання менш потрібно Богові, ніж активне виконання Його волі в рамках своєї професії. Практичність дії пронизана наполегливою, іноді пристрасною проповіддю постійної фізичної або розумової праці. В якості дієвого засобу проти спокус тіла пропонується те, що служить подоланню релігійних сумнівів і витонченого самокатування – припис: «У поті свого лица ти їстимеш хліб» (Бут., 3:9). Праця за своїм значенням виходить за ці рамки і є наданою Богом метою усього життя людини. Слова апостола Павла: «Хто працювати не хоче, нехай той не їсть (2Фессал., 3:10) стають загальнозначущим і обов'язковим приписом. Небажання працювати вважається ознакою відсутності благодаті, підкреслюється, що багатство не звільняє від цієї безумовної вимоги. Проведіння Господнє дає кожному професію, яку він повинен прийняти. Це професійне покликання тут не доля, з якою треба змиритися і якою треба покійно йти, а вимога Бога до кожної людини працювати у славі Його.

Для Лютера розподіл людей по існуючим станам і професіям, відповідно з об'єктивним історичним устрійом суспільства, було прямою еманациєю Божественної волі, а перебування кожної людини на своєму місці і її діяльність в рамках, встановлених для неї Богом, перетворювались на релігійний борг. З кола ідей М. Лютера неможливо було вивести етичні принципи світового устрою, тому його треба було приймати таким, як він є, перетворюючи покійне прийняття його в релігійний борг. Про значення провіденційної мети, у відповідності з якою люди поділяються за професіями, вони впізнають за плодами цієї праці. По даному питанню погляди у ряді моментів прямо стикаються з теорією розподілу праці у Адама Сміта. Спеціалізація сприяє вишкїлу працівника, якісному підвищенню продуктивності праці, при цьому слугуючи загальному благу, тотожньому благу найбільшого числа людей. В процесі діяльності створюється так звана співвідповідальність, яка постає як критерій віри, надії і любові і визначає не тільки зверненість до загальнолюдських цінностей, але й відношення між людським і корисним, між етичними вимогами в економіці і економічною раціональністю, між етикою і економікою взагалі. Поза визначеною професією будь-яка додаткова діяльність ні що інше як випадкова праця, яку часто вимушений виконувати рядовий працівник, і її слід розглядати як неминуче, але завжди небажане тимчасове заняття. В житті людини «без визначеної професії» відсутній той систематично-методичний характер, який є вимогою світського аскетизму. Квакерська етика також потребує, щоб професійна діяльність людини являла собою послідовне аскетичне виховання чесноти, випробування її вибраності; вибраність втілюється у сумлінності, яка, в свою чергу, знаходить своє відображення у ретельному і методичному виконанні своїх професійних обов'язків. Не праця як така, а лише раціональна діяльність в рамках своєї професії потрібна Богові. В пуританському вченні про професійне покликання наголос робиться завжди на методичному характері професійної аскези, на відміну від інтерпретації Лютера, який розглядав професійну діяльність як покійність своїй, наперед вирішеної Богом, долі. Бути в покликанні – це виявляти любов до ближніх та вдячність Богові за дар життя і ті таланти, якими він наділяє людину. Праця за покликанням має не матеріальну мету, а дає відчуття правильного шляху

у житті. Корисність професії, її визнання Богом визначається з моральної точки зору і ступині важливості, яка має значення блага для усього суспільства. В якості третього і найбільш важливого критерія виступає доходність. Бо якщо Бог надає кому-небудь зі своїх вибраних будь-який шанс для отримання прибутку, то Він здійснює це, керуючись цілком певними намірами. Віруючий християнин повинен слідувати цієї вказівці зверху і використовувати надану йому можливість. «Якщо Бог вказує Вам цей шлях, слідуючи якому ви зможете без шкоди для своєї душі і не шкодячи іншим, законним засобом заробити більше, ніж будь-яким іншим шляхом, і ви відкидаєте це і обираєте менш прибутковий шлях, то ви тим самим перешкоджаєте здійсненню однієї з цілей вашого покликання, ви відмовляєтесь бути керуючим Бога і приймати дари Його для того, щоб мати можливість вжити їх на благо Йому, коли Він того захоче. Не для втіх плоті і грішних радощів, а для Бога треба вам працювати і збагачуватись» [3, с. 186–187].

Багатство ганиться остільки, оскільки воно приховує в собі спокусу у лінощах, бездіяльності і грішних світських насолодах, а прагнення до багатства – лише в тому випадку, якщо воно викликано надією на безтурботне і веселе життя. В якості виконання професійного боргу багатство морально не тільки виправдано, а й навіть наказано. Про це прямого говориться у притчі про раба, який впав в немилість за те, що не збільшив довірену йому міну срібла. Бажання бути бідним було б рівнозначно бажанню бути хворим і гідно засудженню в якості проявлення синергізму, який наносить шкоду Божої славі. Що стосується жебрацтва, в яке впадає людина, здібна працювати, то це не тільки гріх бездіяльності, але й порушення заповіді любити ближнього свого.

Подібно до того, як акцентування аскетичного значення постійної професії служить етичній ідеалізації сучасної професійної спеціалізації, так провіденціальне тлумачення намагання до наживи служить ідеалізації ділової людини. Повне етичне схвалення зустрічає тверезий буржуа – людина, яка усім зобов'язана самої собі. Слово «Хай благословить Господь його справи», – побажання на адресу тих «святих», які досягали успіху, слідуючи божественним приписам [4, с. 289]. Думка про зобов'язання людини по відношенню до довіреного їй майна, до якого вона прив'язана у якості управителя, лягає тягарем на все її життя. Чим більше майна, тим сильніше аскетичне життєвідчуття витримує спокусу багатства, почуття відповідальності за те, щоб майно було збережено у недоторканості і збільшено невтомною працею за ради слави Бога.

Генетично окремі елементи цього образу життя, як і багато інших компонентів сучасного економічного духу йдуть у середньовіччя, але свою справжню етичну основу цей життєвий устрій знаходить лише в етиці аскетичного протестантизму. Значення його для розвитку капіталізму очевидно. Світська ідея протестантизму в ідейної основі відкидала насолодження багатством і намагалась скоротити його використання, особливо коли воно перетворювалось на залишки. Одночасно вона звільняла споживання від психологічного гніту традиційної етики, розриваючи кайдани, які обмежували прагнення до збагачення, перетворюючи його не тільки у законну, але добру для Бога справу. Боротьба з плот'ю і прихильність до матеріальних благ була боротьбою не з раціональним накопиченням, а з ірраціональним використанням майна. Аскеза потребувала від багатих людей не умертвіння плоті, а такого використання багатства, яке служило б необхідним і практично корисним цілям. Поняття «комфорт» характерним чином охоплює коло цих етично дозволених засобів користування своїм майном. Блиску рицарської пишноти з його дуже хиткою економічною основою і перевазі сумнівної елегантності тверезого і простого життя вони, протестанти протиставили в якості ідеала затишок буржуазної оселі з його бездоганною чистотою і солідністю. Аскеза виступала як проти несумлінності, так і проти інстинктивної жадібності, проти прагнення до багатства як самоцілі; бо майно саме по собі, безумовно, є спокусою.

Але якраз тут аскеза перетворювалась у силу, «яка без числа творить добро, бажаючи всьому зла» [2, с. 90]. У відповідності зі Старим Заповітом і з етичною оцінкою добрих справ ця сила бачила у намаганні до багатства як самоцілі вершину порочності, а в багатстві як результаті професійної діяльності – Боже благословіння. Ще важливіше було інше – релігійна оцінка

невтомної, постійної, систематичної світської професійної праці як найбільш ефективного аскетичного засобу і найбільш правильного засобу затвердження відродженої людини і істинності її віри. Якщо обмеження споживання з'єднується з вивільненням прагнення до наживи, то об'єктивним результатом цього буде накопичення капіталу за допомогою примусу до аскетичної ощадливості. Перешкоди на шляху до споживання нажитого багатства неминуче повинні були служити його продуктивному використанню в якості інвестованого капіталу. Таким чином, «релігійні рухи, – пише М. Вебер, – значення яких для господарства вкорінене в їх аскетично-виховному впливі, мали найбільший економічний вплив в той момент, коли розквіт релігійного ентузіазму був вже позаду, коли судинні спроби знайти царство Боже поступово розчинилось у тверезій професійній чесноті, а коріння релігійного почуття поступово відмирили, поступаючись місцем утилітарній посюсторонності» [1, с. 200]. Так виникає нова етика праці і відношень у сіспільстві. У володінні милості Божої і Божим благословінням, підприємець, не переступивши меж формальної моральної коректності, міг і навіть зобов'язаний був дотримуватись своїх ділових інтересів. Аскеза створювала спокійну впевненість, що нерівний розподіл земних благ, так як і приречення до спасіння лише для деяких, справа божественного проведіння, яке переслідує свої таємні, нам не відомі цілі. Вже Ж. Кальвіну належить часто цитуємий вислів, що «народ» (ремісники і працівники) слухає волю Божу лише до того часу, поки бідний» [3, с. 413]. Тут у повній відповідності з еволюцією, у міру відмирання релігійних коренів, процесу праці був наданий утилітарний відтінок.

З іншої сторони, якщо ми звертаємось до працівників, то ідеалом служить відданий професійному боргу робітник, який не прагне до наживи, – якраз він уподібнюється у своєму житті апостолам, які мали харизму учеників Христа. Аскетична література майже усіх віросповідань виходить з уявлення, що добродесна праця, навіть при її низькій оплаті, яка виконується тими, кому життя не надало інших можливостей, є справою, надзвичайно потрібною Богові. Протестантизм сам по собі не створив нічого нового. Але він не тільки безкінечно заглибив це уявлення, але й приєднав до існуючої норми те, що, власне кажучи, тільки і визначило силу його впливу, – психологічний імпульс, який виникав у результаті відношення до своєї роботи як до покликання, як до єдиного засобу переконатися у своєму вибранні. Разом з тим аскеза легалізувала також експлуатацію цього специфічного потяга до праці, наголосивши «покликанням» прагнення набувача до наживи. Очевидно, така сильна спрямованість набути спасіння у потойбічному житті за допомогою виконання своїх професійних обов'язків в якості свого покликання, і сувора аскеза, якій церква підкорювала, в першу чергу, безумовно, бідні верстви, сприяла збільшенню працездатності.

Відношення до праці як до покликання стало для сучасного працівника таким же характерним, як і аналогічне відношення підприємця до наживи. Такий проникливий англійський спостерігач, як сер Уільям Петі, відобразив цю нову для того часу ситуацію у своїй вказівці на те, що економічна міць Голландії XVII століття пояснюється наявністю численних людей, які бачать у праці і інтенсивному підприємстві свій борг перед Богом. Інтенсивне підприємство, загорнуте у містичне захоплення, створювало містичну пролетарську спільноту. Один з конституційних компонентів сучасного капіталістичного духу і усієї сучасної культури – раціональна життєва поведінка на основі ідеї професійного покликання – виник з духа християнської аскези. Обмеження людської діяльності рамками професії, разом з відмовою від фаустовської багатосторонності, є в сучасному світі обов'язковою передумовою плідної праці. «Справа» і «зречення» взаємопов'язані – цей основний аскетичний мотив буржуазного стилю життя хотів довести до нашої свідомості вже Гете, про що свідчать його «Роки подорожей», і те, як він завершив життєвий шлях Фауста. Для Гете усвідомлення цього факту означало зречення і прощання з епохою гармонійної, прекрасної людини. Але, по мірі того, як аскеза переміщувалась з чернечої келії у світське професійне життя, набуваючи владу над світською мораллю, вона починає грати усе більш визначну роль у створенні грандіозного сучасного господарського устрою, пов'язаного з технічними і економічними передумовами механічного машинного виробництва. Ця ситуація призвела до стимуляції розвитку засобів виробництва

і виробничих відношень, які в наш час піддають непереборному спонуканню кожному окрему людину, формуючи її уклад життя. Це торкнулось не тільки тих людей, які безпосередньо пов'язані з ним своєю діяльністю, але й взагалі усіх залучених до цього механізму з моменту свого народження, створюючи соціальне середовище, соціальну спільність виробництва і розподілу матеріальних благ.

Висновки. На основі використаного матеріалу автор робить висновок про позитивний вплив протестантського розуміння земних благ в системі соціальних відношень. Феномен праці набув особливе значення: не праця заради життя, а життя у праці заради слави Божої. Християнський аскетизм став методом раціонального способу життя, метою якого було позбавлення людини від ірраціональних імпульсів. Одухотворення праці стало наступністю між чернечою аскезою і аскезою професійної діяльності. Лютер сформулював ідею покликання кожної людини, а Кальвін поширив цю ідею до рівня соціального руху. Мета покликання трансцендентна – це участь у творенні добра і спасінні, це вияв любові до ближнього і вдячність Богові за дар життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. К.: Наш формат. Пер. з нім. О. Погорілий, 2018. 216 с.
2. Гете Й.В. Фауст <https://uabook.com.ua/wp-content/uploads/2022/09/hete-yohann-volfhanh-faust.pdf> (українською мовою).
3. Calvin J. The Institutes of the Christian Religion. <https://www.ccel.org/ccel/c/calvin/institutes/cache/institutes.pdf>
4. Sombart W. Die Juden und das Wirtschaftsleben. Leipzig Verlag von Duncker & Humblot 1911 https://ia800906.us.archive.org/23/items/diejudenunddaswi00sombuoft/diejudenunddaswi00sombuoft_bw.pdf

REFERENCES

1. Veber M. Protestantska etika i dugh kapitalizmu. K. Nash format. Per. Z nim. O. Pogoriliy, 2018. 216 s. Weber M. [Protestant ethics and the spirit of capitalism. K.: Our format. Trans. with him O. Pohoriliy, 2018. 216 p. (in Ukrainian).
2. Gete I.V. Faust <https://uabook.com.ua/wp-content/uploads/2022/09/hete-yohann-volfhanh-faust.pdf> (ukrainskoi movoy) [Goethe Y.V. Faust] (in Ukrainian).
3. Calvin J. The Institutes of the Christian Religion. <https://www.ccel.org/ccel/c/calvin/institutes/cache/institutes.pdf>
4. Sombart W. Die Juden und das Wirtschaftsleben. Leipzig Verlag von Duncker & Humblot 1911 https://ia800906.us.archive.org/23/items/diejudenunddaswi00sombuoft/diejudenunddaswi00sombuoft_bw.pdf

Bevzyuk Natalia Petrivna

Candidate of Historical Sciences,
Associate Professor at the Department of Philosophy Odessky
Odesa I. I. Mechnikov National University
2, Dvorianska str., Odesa, Ukraine

ETHICS OF SECULAR ASCESIS OF PROTESTANTISM

Relevance by those. *Protestant ethics and the capitalist principle of capital accumulation became the basis for the development of industrial partnership. In order to understand the connections between the basic religious ideas of Protestant asceticism and the maxims of everyday economical living, it is necessary to turn first to theological works. The religion of the witch was specifically reformed until he left the world. Christian asceticism became a reasonable and rational life for the sake of the eternal world. Religious ethics is transformed into rationalized ethics, which flows from religious motives. The recent development of the economy is seen as a process of rationalization, one of the directions of which was the secularization of religion, closely linked with the process of intellectualization. The current advancing European civilization, shaped by the Christian values of faith, hope, love, mercy and others, reveals the depths of the development of humanity, the depth of humanity, the quality of life, the quality*

of action. **This article examines** the process of transforming religious asceticism into secular asceticism through the analysis of the main Protestant denominations: Lutheranism, Calvinism, Presbyterianism and the influx of religious motives into work and the formation of his spiritual and social life. **Research methods** are the fundamental scientific methods of formal logic (deduction, induction, analysis, synthesis), the hermeneutic method, a unique problem-confessional approach to the scientific interpretation of religious life. Follow-up results. **An analysis** of various specific aspects of Protestant asceticism has been completed. The choice of professional activity is based on an excessive middle class, inspired by a religious atmosphere; it is emphasized that the spiritual goals of believers outweigh their material “joy of life”; it is shown that the spiritual development of a person takes priority over her wealth. There fore, Protestant asceticism is signified by modesty, rigor, simplicity, activity and the emergence of an ascetic image, and everyday activity has religious significance. The central idea of serving God is to work through calling. It is clear that invoking God’s brutality means the need to accept one’s share and, through means (including) wresting salvation from God, because work is part of the meaning of a person’s self-realization and self-expression.

Key words: ethics, secular asceticism to Protestantism, Lutheranism, Calvinism, Presbyterianism, Max Weber, invocation, practice.